

2/2008

Laulumies

Laulumies Otto Kotilainen

A sepia-toned portrait of Otto Kotilainen, an elderly man with dark hair, wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a dark tie. He is looking slightly to the left of the camera with a serious expression. The portrait is framed by a black border.

Kun Joulu on

Laulumies

2/2008
22.12.2008

Hyvää joulua. <i>Juha Lappalainen</i> . Talven ihme	3
Laulu-Miesten joulukonsertin 2008 ohjelmistoa	
Joulun virsi. Talven ihme. <i>Matti Hyökki</i>	4
Talven ihme. <i>Juha Lappalainen</i>	5
Otto Kotilaisen sävellyksistä. <i>Mika Ainola</i>	6
Etupäässä takapäässä. "Lauluja ja lohia, Heinävettä ja Helsinkiä." Kun joulukuukuu on eli joulunvietto Otto Kotilaisen perheessä. <i>Mika Ainola</i>	8
<i>Suomen musiikkilehti 1/1931</i>	
Otto Kotilainen ja jazz. <i>Mika Ainola</i>	16
Otto Kotilainen 20 vuotta musiikinopettajana.	18

Ensio Ikonen: Oheinen valokuva on isäni Eino Ikosen ottama sinä kesänä (1929), jolloin Selim Palmgren oli toipumassa surustaan (äskettäin kesän alussa) kuolleen vaimonsa Maikin johdosta. Molemmat olivat Ida ja Otto Kotilaisen perheystäviä. Kuvassa, joka on otettu O.K:n mökillä Heinäveden Varisveden rantamilla, seisovat takana rehevä Otto ja komea Selim. Oton edessä istuvat Ida-vaimo (s. Luukkonen) ja tyttäret Lyylä (Palmgrenin edessä), Eeva ja Aune (äitini). Ylläoleva ja kameran kuva Ensio Ikosen arkistosta. Kuva suurempana keskiaukeamalla. Kannessa: Otto Kotilainen.

*Mieskuoro Laulu-Miehet
sekä Laulumies-lehti
toivottavat hyvää ja
rauhallista joulua!*

Juha Lappalainen
Laulu-Miesten puheenjohtaja
Laulumiehen päätoimittaja

Talven ihme

suomeksi runoillut Aatto Nietos

1. Talven ihme suuri saapuu saleistaan
Lumen valkomuuri kaartaa auroillaan.
Alla painon kalpee matto sammalen
vajuu, taipuu ylpee kansi kallion.
2. Jos joutuu onnen juhlaa oikein oottamaan,
tuota tuskin tuhlaa tahtoo monikaan.
Orret, varret notkuu aaton antejaan.
Oi, voisko koskaan lohtuu tuoda oksillaan
3. Etsin eellä tähden lapsen retkiäin
Korvin, silmin, nähden löydän sisältäin
ensileikit, hetket. Vielä mä meen
sielussani kerran, ennän taivaaseen.

Laulumiehen edelliset joulunumerot ovat

3 / 2006, aiheena Mauno Isola ja Me käymme joulunviettohon

3 / 2007, aiheena Sibeliuksen joululaulut opus 1 sekä joulunvietto Sibeliuksen suvussa

*Lulumies-lehden numeroita voi lukea osoitteessa
www.lulumiehet.fi -> 'Julkaisutoiminta'*

Laulu-Miesten joulukonsertin 2008 ohjelmistoa

Einojuhani Rautavaara 1928-

Kustavi Lounasheimo

Joulun virsi, elämän virsi

Rautavaara sävelsi ja korjaili *Joulun virsi* -lauluun useaan otteeseen 1950-luvulta vuoteen 1995. **Kustavi Lounasheimon** runoon tehdyn laulun säerakenne kiinnittää sen koraaliperinnettä kunnioittavaan lajiytyyppiin. Kuoroäänten pyrkimys itsenäiseen melodianmuodostukseen nostaa laulun kuitenkin tavanomaisten sovittelien yläpuolelle. Karunoloinen ja makeilematon satsi saa *Joulun virren* soinnahtamaan keskiaikaisen suomalaisen teinilaulun modernilta serkulta.

Harold Darke (1888-1976)

suom. sanat Aatto Nietos

Talven ihme

Christina Rossettin (1830-1894) teksti *In the Bleak Midwinter* innosti niin brittiläistä **Gustav Holstia** kuin hänen vähemmän tunnettua maanmiestään **Harold Darkea** kumpaakin säveltämään runon. Jostakin syystä Darken sävellys on saanut enemmän esittäjiä kuin kollega Holstin. Monenlaisille kokoonpanoille tehty laulu saa nyt miesäänisen, suomenkielisen ensiesityksensä. *Talven ihme* -laulu on kirjoitettu tenorisolistille ja vuoroin säestävälle, vuoroin melodista vastuuta kantavalle mieskuorolle. Melodialtaan alaspäin kaartuva, kolmisäkeistöinen laulu on kuvaus talviuuneen vaipuvasta luonnosta, jouluaaton odotuksesta ja lapsuuden muistikuvien toivoa antavasta voimasta. Solistin viimeisteltäväksi jätetty laulun päätös on rohkea ja puhutteleva.

Matti Hyökki

Talven suuri ihme

Vuosi sitten istuin *Tapiolan kirkossa Helgen (Körvits)* innostamana kuuntelemaan *Espoon Mieslaulajien – Esmilan* joulukonserttia. Kuoro onnistui Helgen johdolla hienosti tunnelman luomisessa.

Koin sykehdyttävän hetken, kun kuoron solistina esiintynyt **Niall Choremell** lauloi äidinkielellään itselleni entuudestaan tuntemattoman sävelmän **Ville Urposen** ja urkujen säestämänä. **Harold Darken** (Lontoo 1888–1976) sävellys ilmensi jotain samaa nöyrää ja herkkää lähestymistapaa joulun sa-

nomaan kuin meidän suomalaisten rakkaimmat hartaat joululaulut.

Laulu ja sen muistini varainen teksti jäi pyörimään mielessäni. Soitin Vil-
lelle ja pyysin urkusäestysnuotin. Runon ja sen taustatiedot hain internetis-
tä. Esitin laulun alkuperäisrunoon pohjautuen tammikuussa eräässä yksi-
tyistilaisuudessa vaimoni **Maijan** pianosäestyksellä.

Tämä jälkeen pyysin **Mattia** tekemään siitä sovituksen tenorisolistille ja
mieskuorolle.

Tässä sitä nyt ollaan.

Juha Lappalainen

Seuraavassa alkuperäinen runo.

In the bleak midwinter

san. Christina Georgina Rossetti (Lontoo 1830-1894)

1. In the bleak mid-winter Frosty wind made moan,
Earth stood hard as iron, Water like a stone;
Snow had fallen, snow on snow, Snow on snow,
In the bleak mid-winter
Long ago.
2. Our God, Heaven cannot hold Him Nor earth sustain;
Heaven and earth shall flee away
When He comes to reign:
In the bleak mid-winter A stable-place sufficed
The Lord God Almighty, Jesus Christ.
3. Enough for Him, whom cherubim Worship night and day,
A breastful of milk And a mangerful of hay;
Enough for Him, whom angels Fall down before,
The ox and ass and camel Which adore.
4. Angels and archangels May have gathered there,
Cherubim and seraphim Thronged the air,
But only His mother
In her maiden bliss,
Worshipped the Beloved With a kiss.
5. What can I give Him, Poor as I am?
If I were a shepherd
I would bring a lamb,
If I were a wise man
I would do my part,
Yet what I can I give Him, Give my heart.

Otto Kotilaisen sävellyksistä

Kirsi Lipposen teoksessa *Laulumusiikin mestari* on luetteloitu **Otto Kotilaisen** sävellystuotanto. Itse asiassa kaksi kolmannelta teoksesta on näitä luetteloja. Tuon alun perin pro gradu -tutkielman teksti päättyy sivulle 27 ja melkein koko loppunide sivulle 78 asti sisältää vain luetteloja Kotilaisen sävellyksistä. Aivan lopussa on **Heikki Poroilan** laatima luettelo *Yhtenäistetty Otto Kotilainen*.

Kotilaisen opusnumerointi on hyvin vajavainen. Viimeinen opusnumero on 32, mutta 14 numeroa puuttuu kokonaan ja joistakin on vain yksi opuksen osa luetteloitu. Romanssi viululle ja pianolle on opus 11, mutta sama teos puhallinorkesterille on ilman opusnumeroa, samoin alkuteos yksinlaulu *Kun joulu on*.

Kotilaisen tuotannon kokonaismäärästä saa käsityksen, kun kerron että Lipposen luetteloon sisältyy 7 kantaattia, 11 näyttämöteosta, 21 teosta orkesterille sekä kuorolle ja orkesterille, 25 soolosoitin- ja kamarimusiikkiteosta, 35 sekakuorolaulua, 47 laulua mieskuorolle, 14 naiskuorolle, 1 lapsikuorolle, 17 muille kuoroille. Hengelliset laulut on luetteloitu erikseen ja niitä on 32 seka-, 5 mies-, 9 naiskuorolle. Muita hengellisiä lauluja on 5 ja koululauluja 71. Yksinlauluja pianon säestyksellä on 65. Vielä on luettelo epävarmoista teoksista, joita on 12. Epävarmoiksi on luokiteltu teokset, jotka ovat **Seija Lappalaisen** luettelossa teoksessa *Suomen säveltäjiä* 1994, mutta eivät Lipposen laatimassa luettelossa. 'Muut kuorot' ovat

pääasiassa yksi- ja kaksiaänisiä kuoroja, mutta sävellyksiä on tuossa osastossa myös mieskvartetille ja baritonisoololle, kolmiaäniselle kuorolle sekä teos *Uno Cygnaeuksen muistolle*, joka on mies-, nais-, seka- ja lapsikuorolle sekä sopraanosoololle.

Näin laskien teoksia on 377, mutta joukossa on epävarmoja teoksia, ilmeisesti sama teos on luetteloitu useaan kertaan ja moni teos on luettelossa useaan kertaan sovituksina erilaisille kokoonpanoille. Joukossa on kylä myös samannimisiä teoksia, jotka ovat eri sävellyksiä.

Toisaalta voi todeta, että Kotilaisen sävellyksistä on julkaistu sovituksia, jotka eivät ole tässä luettelossa, esimerkiksi *Laulu-Miesten* joulukonserttiohjelmistossa oleva *Kun joulu on*, joka on Jaakko Linjaman sovitus, sekä *Laulu-Miesten lauluja III*:ssa oleva *Varjo vaan*, sovittanut Jussi Pukkila. Lipposen luetteloon sisältyy sävellys *Varjo vaan* vuodelta 1906, naiskuorolle, sanat Tuulikki.

Laulusta *Varpunen jouluaamuna* ovat modernin version tehneet **Vesa-Matti Loiri** sekä jazz-version tänä vuonna edesmennyt **Mika Pohjola**.

Sävellyksistä äkkiä laskien 32 on **Alpo Noposen** kirjoittamiin tai suomentamiin sanoihin.

Ensio Ikonen muistuttaa isoisänsä unohdetuista sävellyksistä: joululaulusta *Kunnia korkeuksissa*, joka alkaa sanoin *Tyyni on ilta jääpuovussa, kirkkaana tähdet loistaa*, ynnä alunperin sekakuorolle sävelletystä, mutta säveltäjän mieskuorollekin kirjoittamasta

laulusta *Hyökyaalto*, V. A. Koskenniemmen sanoihin. Ensio muistaa sodan ajalta liikuttavan esityksen, kun **Matti Rautio** rintamalla johti *Hyökyaallon*. Ension mukaan se on vähintään yhtä hyvä sävellys kuin *Näin unta kesästä kerran*.

Muutama kirkkaampi tenori

Otto Kotilaisen tunnetuimmat sävellykset ovat kaksi joululaulua. Mutta niiden ohella ainakin sekakuoroväki hyvin tuntee hänen sävellyksensä *Näin unta kesästä kerran* Eino Leinin sanoihin. Siksi minusta on mielenkiintoista, ettei Syrjä mainitse tätä teosta ollenkaan ja Lipponen kylläkin, mutta mainitsee, että se on painettu "*ainakin Suomalaisia sekakuorolauluhelmiä I, 1960*" -kokoelmassa. Ehkä *Sulasolin sekakuorolauluja I* olisi ansainnut maininnan.

Kun tätä *Laulumiehen* numeroa varren ensimmäisen kerran keskustelin **Ensio Ikosen** kanssa, saatoin kertoa, että olen valmistautumassa konserttiin, jossa lauletaan yksi Otto Kotilaisen sävellys. Marraskuun 14., *Sulasolin* liittokokouksen aattona, oli Helsingissä konsertti, jossa kahdeksan sekakuoroa lauloi kukin osuutensa, keskimäärin yhdeksän laulua, teoksesta *Sulasolin sekakuorolauluja I*, koko teoksen kaikki laulut numerojärjestyksessä. *Näin unta kesästä kerran* on tuossa kokoelmassa, joka on, jos nyt ehkei aivan sekakuorolaulajan raamattu, niin on kuitenkin levinyt kymmeninä painoksina kuudenkymmenen vuoden aikana. Konsertti oli kuusikymmenvuotisjuhla.

Näin unta kesästä kerran -laulusta on Kansalliskirjastossa kaksi käsikirjoitusta; toisessa laulun nimenä on *Kesäinen uni*. Lähes aina tätä laulua laalessani, kuorossa kuin kuorossa, on hilpeyttä herättänyt esityserkintä '*muutama kirkkaampi tenori*'. Erityisen hilpeältä se on tuntunut, kun kuorossa on ollut yksi tenori, ja aivan erityisen hilpeää viime vuonna oli, kun lauloin sitä kuorossa, jossa minä olin ainoa tenori. Hienosti pärjäisivät *Satakuntalaisen osakunnan kuoron* kaksi tenoria tästä Kotilaisen laulusta tuossa marraskuun konsertissa.

Alla olevaan luetteloon selvennyksenä tulkoon kerrotuksi, että *Kölökeröpoikii veljeskunta* lienee Kuopiolainen urheilukalastusseura. Veljeskunnalla oli Patokosken saarella maja, jonka seinässä vuosikymmenet oli *Kölökeröpoikii marssi*. Saari tuhoutui, kun Palokkiin tehtiin Ensio Ikosen mielestä täysin turha tekojärvi. Seinällä ollut *Kölökeröpoikii marssi* lienee jossakin turvasäilössä.

Laulu-Miesten julkaisemat Otto Kotilaisen laulut

Laulu-Miehet on julkaissut Otto Kotilaisen lauluja kymmenvuotishistoriikissaan sekä *Laulu-Miesten lauluja* ykkösessä, kakkosessa ja kolmosessa:

Laulu-Miehet Juhlajulkaisu 1914-1924, s. 200 - 203 *Kölökeröpoikii* laulu. Omistettu *Kölökeröpoikii veljeskunnalle*.

LML I

N:o 41 s. 133 Ihmisen polku. (A. Siemeliuksen) *Laulu-Miehille* säv. Otto Kotilainen

N:o 66 s. 216 Manan matkalla. (E. Rytönen). Laulu-Miehille sävelt. Otto Kotilainen

LML II

5. s. 14 Kolme pyytää (Kanteletar)

72. s. 296 Puijo (Eino Tikkanen) Laulu-Miehille säveltänyt Otto Kotilainen

79. s. 322 Kesää odottaissa. (Rytönen) Laulu-Miehille säv. Otto Kotilainen.

162. s. 667 Tii, tii tikanpoika (Kanteletar)

170. s. 713 Tuu, tuu tupakkarulla (Kansan runo) Laulu-Miehille säveltänyt Otto Kotilainen.

LML III

66. s. 237 Varjo vaan. Puijon Laulun ohjelmistoa. Otto Kotilainen. Sov. Jussi Pukkila.

Mika Ainola

Etupäässä takapäässä

”Lauluja ja lohia, Heinävettä ja Helsinkiä.”

Kun joulun vietto on eli joulunvietto Otto Kotilaisen perheessä

Jouluun muutamaa valmistauduin laulamalla joululaulua *Varpunen jouluamuna*. Mietiskelin ja tutkiskelin sanoja: *En mä ole, lapseni, lintu tästä maasta, olen pieni veljesi, tulin taivahasta* ja totesin, että kohta onkin Sakari Topeliuksen alkutekstissä *Jag är icke den du tror, ty ditt öga tåras. Jag är ju din lilla bror, som dog bort i våras*.

K. A. Hougbergin suomenos kyllä tavoittaa suurimman osan ajatuksesta tarkkaan, mutta että pikkuväli kuoli viime keväänä, kertoo runo vain ruotsiksi. Rohkaisin mieleni ja kysyin kuorotoveriltani, jonka tiesin säveltäjän **Otto Kotilaisen** pojanpojaksi: *”Sävelsikö isoisäsi laulun Varpunen jouluamuna suomeksi vai ruotsiksi?”* Siis: suomenkieliseen vai ruotsinkieliseen runotekstiin. Kuorotoverini **Pekka Kotilainen** yllättyneenä

ja vähän hämmästyneenä vastasi: *”Suomeksi tietysti... kai.”* Keskustelumme taisimme käydä *Uspenskin katedraalissa*, jonka kuorossa silloin molemmat lauloimme.

Käännyin nyt Pekan puoleen saadakseni jutunjuurta tämänvuotiseen joulupakinaani Otto Kotilaisesta. Oton tunnetuimmat sävellykset ovat kaksi joululaulua, *Varpunen jouluamuna (Lumi on jo peittänyt)* sekä *Kun joulun on (Kun maass’ on hanki)*, **Alpo Noposen** tekstiin. Pekka kuitenkin ohjasi minut serkkunsa, lääketieteen ja kirurgian tohtorin, professori **Ensio Ikonen** puoleen. Professori Ikonen mielihyvin tuli avukseni, hän kertoi puhelimitse ja henkilökohtaisesti muistojaan ja antoi materiaalia, kuvia, nuotteja ja tekstiä.

Ensio Ikonen oli neljäntoista ja ai-

Otto Kotilainen.

noa Oton lapsenlapsi, kun säveltäjä kesällä 1936 kuoli. Hän on Oton vanhimman lapsen, **Aunen**, poika. Mutta keskustelussa hänen kanssaan kävi ilmi, ettei hän suinkaan ole vanhin Otto Kotilaisen elossa oleva jälkeläinen: Eva-täti eli näyttelijätär **Eva Kotilainen** (Kotilainen-Varka) elää ja asuu Tukholmassa ja siellä täytti viimeksi 105 vuotta.

Nuoruus, opiskelu ja ura

Otto Kotilainen, savolainen ja sen mukaisesti sosiaalinen, eli koko elä-

mänsä laajan perhe-, suku- ja ystävä- ja helsinkiläisen seurapiirin keskellä. Hän syntyi Kotilais-suvun heinävetiseen kantataloon sen isännän pojanojaksi, mutta isoisän, valtiopäivämies **Juhana Kotilaisen** testamentti määräsi talon vanhimmalle pojalle **Johanille** ja Oton isä **Petter** siirtyi veljensä sijalle *Hackmanin* Kerman sahan johtajaksi. Mutta Otto oli tällöin jo seminaarista valmistunut ja siirtymässä kolmanteen virkaansa Helsinkiin. Koti ja vanhemmat muuttivat Kerman kylässä Kotilamäeltä *Hackmanin* taloon kolmen kilometrin päähän.

Selim Palmgren.

Tärkeä ystävä Otolla oli lapsuudenkotinsa pihapiirissä: Alpo Noponen. Noposet olivat emopitäjästä Rantasalmelta muuttaneet Heinävedelle, missä Alpon isä **Paavo** oli saanut Kotilänmäeltä muonamiehen paikan suunnilleen niihin aikoihin, mistä Larin-Kyöstin runo *Ne pitkän matkan kulkijat* kertoo, siis nälkävuosina 1867-70. Alpo oli Ottoa kuusi vuotta vanhempi (**Syrjän** mukaan neljä vuotta ja Similän mukaan vuoden), ja hän kehotti Ottoakin hake-

maan paikkaa Helsingin *Tehtaankadun kansakoulusta*. Alpo Noponen oli valmistunut *Sortavalan seminaarista*. Otto sai paikan, ja miesten elinikäinen ystävyys jatkui Alpon kuolemaan asti, kymmeniä vuosia työtoveruutena. Yhteistyöstä syntyi monta laulua.

Otto Kotilainen kävi *Jyväskylän seminaarin*, johon pääsi 1886. Jyväskylä ja seminaari olivat merkittävä musiikkikasvatuksen keskus ja instituutio, musiikinopettajina **Erik August Hagfors** ja **Pietari Juhani Hannikainen**. Musiikki tuli Kotilaiselle yhä läheisemmäksi ja tärkeämmäksi, ja huonetoverinsa tukkimiehenkirjapidon mukaan hänet eräänäkin keväänä nähtiin läksyjensä kimpussa viidesti. Hän toimi seminaarin kuoron johtajana, ja toisena opintovuotenaan hän kokosi kolminkertaisen mieskvartetin, joka oli suosittu mm. serenadikuorona. Miesäänisellä yhtyelaululla on Jyväskylän seminaarinmäellä pitkät perinteet.

Syrjän mukaan Otto Kotilainen valmistui kansakoulunopettajaksi 1890 ja toimi 1890-91 opettajana Tuusniemen *Mustinlahden Ruukin yksityisessä koulussa*, ja Janakkalassa 1891-1893. **Lipposen** mukaan – hän viittaa seminaarin päästötodistustuetteloon – Otto valmistui kansakoulunopettajaksi keväällä 1891, toimi Kuopion maalaiskunnan Mustinlahdessa 1891-1892 ja Janakkalan *Hamppulan kansakoulussa* seuraavan vuoden.

Otto Kotilainen jäi kansakoulunopettajan virasta täysien virkavuosien jälkeen eläkkeelle 60-vuotiaana. Ennen vanhaan oli kolme hyvää syy-

tä ruveta kansakoulunopettajaksi: kesäkuu, heinäkuu ja elokuu. Otto Kotilainen viettikin kesäisin pitkät ajat Heinäveden Palokin *Kotilassa* Varrisveden rannalla. Talvisin hän teki pitkää viikkoa. Palokin *Kotila* on nykyään Eva-tyttären jälkeläisten omistuksessa.

Pian Helsinkiin tultuaan Otto jatkoi musiikinopintojaan **Kajanuksen** *filharmonisen seuran orkesterikoulussa* ja pian myös **Wegeliuksen** perustamassa *Helsingin musiikkiopistossa*. Kummassakin hänen opettajinaan olivat **Jean Sibelius** (yleinen musiikkioppi ja analyysi) ja Martin Wegelius (kenraalibasso ja soinnutus). Otto Kotilainen oli Sibeliuksen ensimmäinen oppilas, josta tuli 'oikea' säveltäjä. Yksinlaulua hän opiskeli **Abraham Ojanperän** johdolla sekä säveltäpailua **Olga Tavaststjernan**. Vuodesta 1909 alkaen Otto Kotilainen opetti musiikkiopistossa, ensin musiikin teoriaa, sitten vuodesta 1917 myös kenraalibassoa. Hän siis työnsä ohessa ensin opiskeli, sitten opetti, eli hoiti kahta virkaa lähes 20 vuotta.

Eivätkä kesätkään olleet pelkkää joutenoloa: Otto Kotilainen oli mukana vuonna 1911 lukuunottamatta kaikilla *Kansanvalistusseuran* laulu- ja soittojuhlilla vuoden 1900 Helsingin juhlista vuoden 1931 Helsingin laulu- ja soittojuhliin asti. Tuolloin laulu- ja soittojuhlia järjestettiin tiheämmin kuin *Sulasolin* nykykäytäntö joka viides vuosi. Hän sävelsi monille juhlille, sekä tilauksesta että kilpailuihin, toimi suunnittelutoimikunnassa, sävellyskilpailujen tuomaristossa, yleisjohtajana ja musiikkiesi-

Otto Kotilaisen vaimo Ida (o.s. Luukkonen).

tysten johtajana. Hän toimi myös *Savonlinnan oopperajuhlien* johtajana.

Kotilainen teki vuonna 1904 yhdessä **Heikki Klemetin** ja **Selim Palmgrenin** kanssa opintomatkan Berliiniin. Klemetti siellä totesi, että kun Kotilainen tuli paikalle, oli kuin olisi mennyt pilvi päivän edestä pois. Otto oli musiikkiopiston - *Helsingin konservatorion* opettaja kuolemaansa asti.

Konservatoriossa - *Sibelius-akatemiassa* häntä virassa seurasi **Sulho Ranta**.

Perhe, sukulaiset ja ystävät

Otto Kotilainen solmi avioliiton 1897 **Ida Luukkosen** kanssa. He saivat neljä lasta: Aune (Ikonen) 1900, **Lyyli** 1902, Eva 1903 sekä **Kalervo** 1904. *Varpunen jouluaamuna* syntyi samoihin aikoihin, ja laulun *Kun joulu on* Alpo Noponen julkaisi toimittamassaan *Joulupukki*-lehdessä 1901, ensin runon ja sitten Oton siihen tekemän sävellyksen.

Myös **Oskar Merikanto** oli ollut Otto Kotilaisen opettajana seminaarissa. Heistäkin tuli perheystäviä. Eräänä syksynä (täytynee olla 1901 eikä 1904, kuten Aune Ikonen kertoo Syrjän teoksessa, jota seuraan) Merikannoilta tullessaan Otto oikaisi Kaivopuiston kautta ja jäi sadetta pitämään ja nenäänsä niistämään puun alle. Nenäliinan mukana putosi maahan paperi, joka oli Alpo Noponen samana päivänä antanut: *"Lue, kun kerkiät. Jos vaikka siitä laulun säveltäisit!"*

Otto luki: *kun pääsky pitkän on matkan päässä ja metsä autio lauluton ja määrän puun alla pääsi tunnelmaan. Kotiin päästyään hän ryhtyi heti säveltämään. Puolen yön jälkeen Ida sai ensimmäisenä kuulla laulun *Kun joulu on*. Teos on alunperin yksinlaulu, mutta nimellä *Romanssi* hän kirjoitti sen viululle ja pianolle, opus 11, painettiin 1907, sekä puhallinorkesterille, painettiin 1924. Puhallinorkesteri sen esittikin laulu- ja soittojuhilla 1924 Jyväskylässä ja 1926 Sortavallassa.*

Sukulaispiiriin kuului ja kuuluu paljon väkeä. Musiikin ja muun taitteen harrastus ja harjoittaminen jatkuu. Oton serkkuja olivat Heinäveden kanttori-urkuri **Emil Kotilainen** ja tämän veli **Hannes**. Emil on **Matti Tuloiselan** isoisä, Hannes **Juha Kotilaisen**, molemmat oopperalaulajia. Matti Tuloiselan poika **Tuomas** laulaa oopperan kuorossa. Oton ulkonnäöstä antaa käsityksen Ensio Ikonen toteamus kolmannen serkkunsa Juhana ja Oton yhdennäköisyydestä: *"Otto oli lyhyt ja lihava, Juha on aivan kuin jättiläiskokoinen Otto Kotilainen."* Oton veljen **Antin** pojantytär on *Sibelius-akatemian* vararehtorina toiminut **Tuula Kotilainen**. Kirsi Lipponen, joka on kirjoittanut julkaistun tutkielman Otto Kotilaisesta, on Oton sisaren **Ainan** tyttärentyttärentytär.

Ida oli lestadiolaisesta perheestä, ja hänellä oli kuusi veljeä. Luukkosten kautta Otto oli **Mika Waltarin** lähisukulainen; kummankin puoliso oli omaa sukuaan Luukkonen, Ida Kotilainen oli **Marjatta Waltarin** tati, ja Ensio Ikonen on siis **Satu Elstelän** pikkuserkku. Mika Waltarin syntymästä tuli tänä vuonna kuluneeksi 100 vuotta. Hänen tekstejään ei ole paljoakaan sävelletty, Ottokaan ei ensimmäistäkään. Mika Waltarista tuli Oton langon vävy 30-luvun alkupuolella, maaliskuussa 1931, jolloin Otto jo, viimeisinä vuosinaan, keskittyi hengellisen musiikin säveltämiseen. Waltarit muuttivat pian aivan Marjatan vanhempien lähelle, kerrosta alemmas samanlaiseen huoneistoon Tunturilaaksonkadun eli Tunturikadun kolmeentoista.

Otto Kotilaisen hautajaisiin Mika

Waltari toi seppeleen, johon oli liittänyt kirjoittamansa tekstin:

Ylitse elämän kuoleman rajan
Jumala vienyt on vaeltajan.
Kaunis on astua ikuiseen
soittajan sairaan ja uupuneen.

Tämä runo on myös Otto Kotilaisen hautakivessä Hietaniemessä.

Ensio Ikonen kertoo olleensa kyyneleet silmissä kuullessaan Mika Waltarin puheen tämän vaimon Marjatan hautajaisissa. Leski oli ensimmäinen, joka puhui, muut olivat laskeneet kukkansa vaiti, sillä vainajan toivomus oli: ei puheita. Ensio kertoo edelleen pikkuserkkunsa Sadun pahastuneen isänsä elämäkerrasta, **Panu Rajalan** teoksesta *Unio mystica*, koska siinä Mika Waltarista vedettiin esiin niin paljon negatiivista. Olen kirjaa vasta selannut, mutta voin todeta, että siinä on kyllä valtavasti paljon positiivistakin Mika Waltarista. Ensio kertoo, että Sadulle isänsä oli sanonut, että jos pyydetään kirjoittamaan hänestä elämäkerta, niin kieltäytyköön. *”Kaiken olen kertonut kirjoissani.”* Ensio vakuuttaa, että Waltarit olivat kiva perhe, Sadulla oli hyvät vanhemmat. Marjatta oli iloinen ja sydämellinen. Kun Waltarit solmivat avioliittonsa, monet ennustivat, Ension äiti Aunekin, ettei se kestä vuottakaan. Heitä pidettiin radikaaleina, olihan Mika tulenkantaja, ja Marjatta joutui eroamaan *Sykistä*.

Ensio Ikonen edelleen kertoo Waltarista, että tämä oli sydämellisimpiä hänen tuntemiaan henkilöitä. Marjatan sukulaiset kävivät Waltareilla

vuosittain joulupäivänä.

Otto Kotilaisen lanko, Marjatta Waltarin isä lääkintäkenraalimajuri **Emil Luukkonen** kuoli vuonna 1932. **Anna-Liisa**-tytär jäi huoneistoon asumaan. Siellä olivat aikanaan vuokralaisina yht’aikaa **Tarmo Manni** ja **Kirsti Ortola**. Otto Kotilaisesta tuli Waltareiden naapuri, kun hänet Robert Kajanuksen kuoltua 1933 kutsuttiin näin vapautuneeseen asuntoon asumaan *Lallukkaan*. Siellä, samanlaisissa huoneistoissa, hänen yläpuolellaan asui **Armas Järnefelt** ja alapuolellaan **Väinö Sola**.

Tätä ennen Kotilaiset olivat asuneet Vuorimiehenkadun ja Kapteeninkadun kulmassa Kapteeninkadun numerossa 26, jossa oli elokuvateatteri *Joukola*, nykyinen *Kom-teatteri*. Naapureina oli suuri Pesosten perhe, mm. **Olavi Pesonen**, ja he olivat naapureita sittenkin, kun talosta piti kaikkien muuttaa pois ja Kotilaiset päätyivät Fredrikinkadulle numeroon 58. Tuossa Fredan asunnossa asuu nykyään Ensio Ikonen poika **Kimmo**.

Oton aivan lähimpiä perheystäviä olivat **Eino Leino** ja **Evert Katila**. Katila oli hyvin pitkäaikainen *Päivälehti* - *Helsingin Sanomien* musiikkikriitikko, välillä sangen pitkään *Uuden Suomettaren*, ja hän oli molempien lehtien toimitussihteeri, *HeSa*:n johtokunnan jäsenkin. Molemmat, Leino ja Katila, olivat vanhimman lapsen, Aunen, kummeja, ja molemmat kuuluivat Kotilaisten pysyviin jouluvieraisiin. Katila juuri koskaan ei poistunut Helsinginniementä *Pitkäsiltaa* eikä *Kansallismuseota* pohjoisemmaksi, mutta kävi Heinäveden

Kotilassa ainakin joskus kesäisin. Leino kävi Heinävedellä kahdesti, ja ikuinen kina jäi kysymyksestä, oliko Katilan saama ahven suurempi kuin Leinon säynävä, vaikka ne oli pyydetty eri kesinä. Katila ja Leino olivat tutustuneet toisiinsa jo *Hämeenlinnan lyseossa*. Kunnolla he ystäväystyivät 1897 osallistumalla yhdessä Itä-Karjalaan suuntautuneeseen geologiseen tutkimusmatkaan.

Evert Katila oli erittäin sivistynyt,

erityisesti musiikillisesti, musikaalinen ja musiikkiin perehtynyt. Hän oli Wagner-fani, ja on suomentanut *Parsifalin*. Hänestä on sanottu, että hän *"täysipainoisemmin kuin kukaan musikin arvostelijajostamme on täyttänyt päivälehden taidearvostelijan tärkeimmän tehtävän: auttanut lukijakuntaa ymmärtämään taiteilijan tarkoituksia ja asettanut taiteilijan työn oikeisiin yhteyksiinsä."* Ensio Ikosen mukaan Evert Katila oli koko ikänsä originelli poikamies.

Suomen Musiikkilehti 1 / 1931

Otto Kotilainen ja jazz

Vaikka **Otto Kotilainen** oli hyväntahoton ja suhtautui kaikkeen myönteisesti, ei hän ollenkaan kaikkea sulattanut, vaan oli monessa suhteessa erittäin konservatiivinen. Lyyli-tyttären mukaan hänen 'epäjumalansa' oli Tsai-kovski. Hän ei ollut riitasointujen, vaan harmonisen ja melodisen musiikin mies.

Vuonna 1931 hän vastasi vuonna *Suomen musiikkilehden* säveltäjille lähettämään kyselyyn, joka sisälsi kaksi kysymystä:

1. Onko jazzilla taiteellista arvoa?

2. Luuletteko jazzilla olevan pysyvää vaikutusta säveltaiteeseen.

Kyselyyn tuli useita vastauksia, ja kävipä **Martti Turunen** aiheesta kyselemässä itseltänsä **Sibeliukseltakin**. Hyvin monet vastasivat kielteisesti, **Heino Kaski** tarvitsi tähän vain neljä riviä, jotkut pohtivat pitempään ja löysivät myönteistäkkin, Sibeliuskkin. Otto

Kotilaisen vastaus on noin puolitoista palstaa, mutta hänen suhtautumisensa jazziin on täysin kielteinen: *Mitä tulee kirjeenne kysymykseen jazzin taiteellisesta arvosta, olen siinä kerrassaan kielteisellä kannalla.*

Kotilainen jatkaa tavallaan myönteisesti: *Toiseen kysymykseen "jazzin vaikutuksesta säveltaiteeseen" täytyy, surullista kyllä vastata myönteisesti.* Kotilainen kirjoittaa edelleen huonosta musiikkimausta, ja vertaa jazzia ja aikaisemmin ruton tavoin liikkunutta atonaalista haihattelua kulkutauteihin, *joilla lieene suunnilleen sama luonne kuin sairaus-epidemiaillakin: tuhobasilli tarttuu, leviää ja tuottaa onnettomuutta vussin ajan, sitte menee menojaan. — — — Samalla tavalla toivottavasti käy näille säveltaiteenkin kulkutaudeille: jazzille ynnä muille tarttumille.*

Mika Ainola

Otto Kotilaisen tyttäret Lyyli (vas.), Eva ja Aune.

Similä kertoo, että kerran, kun Katila matkusti ulkomaille, hyvänsuopa ja kiltti Kotilainen joutui arvostelemaan kaikki konsertit. Ei kulunut pitkäkään aikaa, kun tuskastunut päätoimittaja sähkötti Katilalle: "Tule heti takaisin. Otto kehuu kaikki."

Kotilaisten ystäviä olivat myös monet musiikkielämämme keskeiset nimet kuten **Toivo** ja **Alma Kuula**, joista jälkimmäiselle *Varpunen jouluaamuna* -laulun pianosäestyksellinen versio on omistettu. Alma Kuula py-

syi leskeksi jäätyään perheen ystävä-
nä ja kunnioitettuna vuosikymmeniä, ja hän oli Ension lapsuusaikainen ihastus. Selim Palmgrenista Ensio Ikonen kertoo:

*"Selim Palmgrenin vaimo **Maikki Järnefelt-Palmgren** kuoli aivoverenvuotoon Turussa kantaatin harjoituksessa. Selim-setä, Palmgren, masentui ja tuli puhumattomaksi, ja hänen sisarensa kirjoitti, ottaisiko Otto Kotilainen Palmgrenin kahdeksi viikoksi hoitoonsa Heinävedelle. Siellä Palmgren kysyi Otolta:*

Mitäs sinä Otto sanoisit, jos minä kosisin tuota Lyyli-tytärtäsi. Otto: Älä pelästyttä tyttöparkaa. Palmgren meni naimisiin sittemmin Minna-rouvan kanssa. Psykoterapian loistotulos!"

Lyyli jäi koko iäkseen naimattomaksi. Hän toimi musiikinopettajana ja hänen kollegojaan olivat **Heino Kaski** ja **Heikki Aalto (Aaltoila)**. **Georg Malmstén** oli Lyylin kurssitoveri ja, kuten Ensio Ikonen kertoo, oopperakelpoinen laulaja, huippuarvosanat kaikissa musiikin lajeissa. Kerran Otto Kotilainen päivitteli, että Malmstén, niin lahjakas ja musiikillisesti etevä mies rupesi säveltämään renkutuksia. Tähän Lyyli: Isä kuule, sinä arvostelet liian jyrkästi Joria, hän on ritari peloton ja moitteeton ja erittäin pätevä muusikko joka suhteessa.

On kohtalon ivaa, että Malmsténin reliefi on Arkadiankadun ja Fredrikinkadun kulmassa, lähellä Otto Kotilaisen pitkäaikaista Fredrikinkadun kotia. – Otto Kotilaisen patsas on Heinäveden kirkolla.

Otto Kotilaisen ystäviä olivat myös Jean Sibelius ja **Leevi Madetoja**. Ylipäätään Kotilaisilla kävi paljon vieraita, edellämäinittujen lisäksi *Laulu-Miesten* ensimmäinen johtaja **Armas Maasalo**, konservatorion johtaja **Erkki Melartin** ja **Yrjö Kilpinen**. Oskar Merikanto kävi usein sunnuntaisin *Johanneksen kirkon* jumalanpalveluksen aikana yhdessä kanttorin **Hiili-miehen** kanssa, kun saarnan tuollon oli määrä kestää tunnin verran ja Kotilaiset asuivat lähellä. Ja edelleen: Heikki ja **Armi Klemetti** sekä Sulho ja **Elli Ranta**, Heino Kaski.

Uutinen Suomen musiikkilehdessä 1 / 1931:

Otto Kotilainen 20 vuotta musiikinopettajana

Helsingin Konservatorion viime syyslukukauden päättyessä tuli tunnettu säveltäjämme *Otto Kotilainen* toimineeksi 20 vuotta konservatorion musiikinteorian opettajana. Merkkipäivän johdosta piti konservatorion johtaja prof. Melartin kiitospuheen tunnolliselle musiikinopettajalle. – Säveltäjä Kotilaisen useista sadoista oppilaista mainittakoon mm. Lahja Linko, Ernst Linko, Toivo Louko, Arvo ja Väinö Hannikainen, Martti Similä, Arvi Karvonen, Leo Härkönen, Eino Roiha, Arvi Valkonen, Väinö Haapalainen, Venni Kuosma, Paavo Raussi, Yrjö ja Eero Selin, Väinö Lehtinen ja Eero Kosonen.

Säveltäjä Kotilainen on rikastuttanut laulumusiikkiamme useilla sävellyksillään. Herttainen ja virkeä Otto toimii edelleenkin konservatorion opettajana ja ottaa innolla osaa kaikenlaisiin musiikkieroihimme.

Sulho Ranta kertoo, että kun hänellä Helsingissä oli ollut murskaksi haukuttu sävellyskonsertti, niin hänen Viipuriin paluumatkalle lähtiesään Otto Kotilainen saapui asemalle, antoi ruusun rouva Rannalle ja lausui konsertista kauniita sanoja. Särrä eli Sulho Ranta ja hänen vaimonsa *”hellyimme niin, että pyysimme Ottoa saman tien nuoremman tyttäreemme kummiksi.”* Otto tietysti suostui myhäillen: *”Sittenpäähän tulee ainakin jokin kolmisointu joukkoon.”* Särrän vanhemmasta tyttärestä tuli sittemmin *Laulu-Miesten* kunniapuheenjohtajan **Aarno Sipilän** vaimo. Sulho Ranta toteaa myös olevan todellinen vahinko suomalaiselle muistelmaja- ja kulttuurikirjallisuudelle, että Otto Kotilaisen omaelämäkerta ei koskaan valmistunut. Siitä jäi – vain nimi: *”Lauluja ja lohia, Heinävettä ja Helsingiä”*.

Otto Kotilainen oli intohimoinen kalastaja, hän toi joka reissultaan ainakin jotakin saalista, ja kalaruokaa laitettiin ja nautittiin Heinäveden *Kotilassa* tiuhaan.

Tyttäriä Otolla näytti välillä olevan neljä, kun **Lea Piltti** oli ystäväystynyt Kotilaisen tyttärlen kanssa ja vietti Helsingin *Kotilassa* ja Kotilais-ystävien kanssa kaiken vapaa-aikansa vuosikaudet. Hän oli myös Oton oppilaana konservatoriossa. Lea osallistui Eino Leinin hautajaisiin yhdessä Kotilaisten kanssa.

Lea Piltin isä **Juho Piltti** oli yhdessä Otto Kotilaisen kanssa toimittanut teoksen *Koululauluja*. Tätä Kotilaisen laulukirjaa pidetään ensimmäisenä, jossa laulut on ryhmitelty eri käyttötarkoituksen mukaan, kuten kevätjuhlaan, joulujuhlaan ym.

Lea Piltti solmi avioliiton hyvin aktiivisen *Laulu-Miesten* jäsenen **Olavi Killisen** kanssa, ja heidät usein nähtiin *LM:n* juhlissa.

Heinäveden luostarit ja ortodoksisuus Kotilaisen suvussa

Ortodoksisuus asettui Otto Kotilaisen synnyinseudulle Heinävedelle sotien seurauksena pian Oton kuoltua. Heinävedelle muuttivat talvisodan alta *Valamon* munkit ja *Lintulan* nunnat ja sotien jälkeen myös *Petsamon luostari* evakuoitiin Heinäveden *Uuteen Valamoon*. Oton apen **Johan Luukkosen** aikoinaan omistama *Koskijärven* hovi Heinäveden Palokissa on nykyään *Lintulan luostari*.

Ortodoksisuutta oli Oton suvussa jo hänen elinaikanaan. Hänen äidinpuoleisen serkkunsa oli **Elsu Rautiainen**, avioliitossa **Kononov**. Lapset kasvoivat ortodokseiksi ja suomensivat nimensä Konoseksi. Elsulla oli tytär **Paula Kononen**, josta myöhemmällä iällä tuli *Lintulan* nunna **Pe-lagia**.

Tapasin Juha Kotilaisen viime keväänä tilaisuudessa, jossa hän lauloi *Ortodoksisen kamarikuoron* solistina. Muistelin yhteistä musiikintekoamme, kun hän oli solistina kahdessa 90-luvun tilaisuudessa, jotka johti **Heikki Saari** (Etupäässä takapäessä, *Laulumies* 4 / 2005, s. 19s). Mutta Juha, kuten koko Kotilaisen suku ja Savo ja Heinävesi, on, tai pikemminkin oli, periluterilainen, ja luterilaisen kirkon järjestyksen mukaisia ovat Kotilaisten, Katilan, Leinin ja Rantojen kummisuhteet.

Lintulan luostari oli aivan Kotilaisen perheen ja suvun kesänviettopaikan *Kotilan* lähellä, molemmathan sijaittivat Johan Luukkosen aikoinaan hankkimilla mailla. Siellä Oton lapsenlapset tutustuivat ortodoksiseen jumalanpalveluselämään, vaikeivät siitä paljoo ymmärtäneet, koska palvelukset olivat slaaviksi. Pekka, Oton ainoa pojanpoika, oli kastettu luterilaiseksi, kummina oli hänen tätinsä Aune Ikonen. Aikusella iällään hän liittyi ortodoksiseen kirkkoon ja oli sittemmin serkkunsa **Ilmo Ikosen** kummina, kun tämä kääntyi ortodoksiksi. Ilmo ihastui kirkkoslaaviin siinä määrin, että hänestä tuli venäjän kääntäjä.

Otto Kotilainen ja Laulu-Miehet

Viidessä *Laulu-Miesten lauluissa* julkaistussa Kotilaisen sävellyksessä on merkintä *säveltänyt Laulu-Miehille Otto Kotilainen*. Otto Kotilainen oli lähes ensimmäinen *Laulu-Miesten* säveltaiteilijajäsen, tosin samassa asemassa on muutama muukin. *LM:n* ensimmäinen säveltaiteilijajäsen oli Armas Maasalo. Kuoromme päätti kutsua lisää säveltaiteilijajäseniä, mutta vasta, kun ensimmäinen konsertti oli annettu. Silloin, kokouksessa 4. 4. 1916, kutsuttiin *Laulu-Miesten* ensimmäiseksi kunniajäseneksi Jean Sibelius, sekä säveltaiteilijajäseniksi peräti 13 säveltaiteilijaa: **Richard Fal-**

Kirjallisuus:

Ikonen, Ensio: Isoisäni Otto Kotilainen ja muita Heinäveden Kotilaisia. Kotilaisten suku 1/1997 s. 10-11. (Kotilaisten Sukuseuran jäsenlehti)

Lappalainen, Seija: Otto Kotilainen. Teoksessa Suomalaisia säveltäjiä. Toimittanut Erkki Salmenhaara. Otava Helsinki. Keuruu 1994.

Laulu-Miehet Juhlajulkaisu 1914-1924. Laulu-Miehet Helsinki 1924.

Laulu-Miesten lauluja I. Toimittanut Raimo Spolander. Laulu-Miehet Helsinki 10.p. Porvoo 1980 (1.p. 1923)

Laulu-Miesten lauluja II. Toimittanut Raimo Spolander. Laulu-Miehet Helsinki 7.p. Porvoo 1965 (1.p. 1935)

Laulu-Miesten lauluja III. Toimittanut Martti Turunen. Laulu-Miehet Helsinki 4.p. Jyväskylä 1982 (1.p. 1955)

Lipponen, Kirsi: Laulumusiikin mestari. Otto Kotilaisen elämänvaiheiden ja sävellystuotannon tarkastelua. Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen julkaisusarja 68. Suomen musiikkikirjastoyhdistys Helsinki 1997.

Nivanka, Leena: Lea Piltti. WSOY. Porvoo, Juva 1992

Pajamo, Reijo: Taas kaikki kauniit muistot. Joululaulujen taustat ja tarinat. Suomen Lähetysseuran julkaisu. WSOY 3.p. Porvoo 1992.

tin, Emil Genetz, P. J. Hannikainen, Armas Järnefelt, Robert Kajanus, Otto Kotilainen, **Ilmari Krohn**, Toivo Kuula, Leevi Madetoja, Erkki Melartin, Oskar Merikanto, Selim Palmgren ja **Aksel Törnudd**. Myöhemmin säveltaiteilijajäseniä on kutsuttu monta lisää, mm. vuonna 1924 toimittaja Evert Katila.

Syrjä mainitsee aivan kirjansa lopussa, että Kotilainen olisi saanut YL:n ja *Laulu-Miesten* kunniamerkin, mutta LM:n osalta en tämmöistä tietoa matrikkeleista löytänyt, sen sijaan kylläkin maininnan, että kunniamerkki hyväksyttiin, tilattiin ja valmistettiin 25-vuotisjuhlaan, jonka oli määrä olla 1939, siis kolme vuot-

ta Oton kuoleman jälkeen. Kunniamerkki annettiin juhlassa, siis 1940, kaikille kunniajäsenille. Lienevätkö kunnia- ja säveltaiteilijajäsenet aikaisemmin saaneet jonkin LM:n merkin?

Joulunvietto Otto Kotilaisen suvussa

Pysyviä jouluvieraita olivat Evert Katila ja Eino Leino, jotka vierailivat *Kotilassa* usein ja yleensä yhdessä. Appivanhempien lähettämä kala-kukko oli erityinen houkutin.

Aatonvietto alkoi hartaudella. Jouluvirren säesti Katila, joka käytti runsaasti tremoloa saadakseen pianon kuullostamaan uruilta. Jouluaaterian

Piippo, Esko: Eino Leinon ja säveltäjä Otto Kotilaisen ystävyys lokakuu 4, 2007 "<http://eskopiippo.wordpress.com/author/eskopiippo/>"
Säveltäjä Otto Kotilaisen ja Eino Leino ystävyys 2.10.2007
Joulua Kotilaisella (lokakuussa 2008)

Rajala, Panu: *Unio mystica*. Mika Waltarin elämä ja teokset. WSOY Juva 2008.

Ranta, Sulho: Otto Kotilainen. Teoksessa Suomen säveltäjiä I. Toim. Einarin Marvia. WSOY Porvoo 1965 s. 329 -335 (myös teoksessa Suomen Säveltäjiä. Toim. Sulho Ranta. WSOY Porvoo 1945, s. 285-292)

Similä, Markus: Rakkaimmat joululaulut ja niiden tekijät. Arkihuolesi kaikki heitä. Gummerus Jyväskylä 2002.

Suomen musiikkilehti 1 Tammikuu 1931. Suomen Kuoroliitto. Helsinki 1931

Syrjä, Ilta-Saima: Lämmin henkäys talvisäässä, säveltäjä Otto Kotilainen 1868-1936. Kuopion Isänmaallisen Seuran toimituksia B 5. Kuopio. Jyväskylä 1995

Virtanen, Aimo Pentti: E. Katila. Teoksessa Suomen Säveltäjiä. Toim. Sulho Ranta. WSOY Porvoo 1945, s. 328-336

jälkeen laulettiin *Kun maass' on hanki* ja vähitellen kävi joulupukki, yleensä joku sukulainen, usein Eva-täti.

Jouluaattoisin Eino Leino antoi samana vuonna ilmestyneitä teoksiaan lahjaksi ja yleensä lopulta ryhtyi lukemaan ääneen runojaan. Siinä vaiheessa, kuten Otto kirjoittaa **L. Onervalle**: *Evert Katila kyllä runojen lukujaksi painui tavallisesti toiseen huoneeseen ottaakseen vankan aterian jälkeen pienet ruokalevot. Ja makuulta saattoi kysyä: Vieläkö se Leino laulaa?*

Kuuluisaksi on tullut joulu, jona

Leino luki runoan *Tumma*. Runoilijan paatoksellisuus ja mahtipontisuus ja tilanne naurattivat lapsia. Pappa eli Otto-isä komensi lapset ulos, mutta äiti otti komennon, toimitti lapset, omat ja Lean, ulos yksi kerrallaan ja lopulta papankin; Evert kai jo valmiiksi oli kammarissa, niin että Ida-äiti lopulta oli runoilija Leinon ainoa kuulija.

Jossakin vaiheessa aattoiltaa aikuiset miehet aina vetäytyivät omaan huoneeseensa, ja nautintoaineita oli tarjolla, oli kieltolaki tai ei. Kerran

Henkilöhakemisto

Aalto Heikki	Ilmo 20	Hannes 14
ks. Aaltoila Heikki	Kimmo 15	Ida 2, 11, 12, 14, 22
Aaltoila Heikki 18	Isola Mauno 3	Johan 9
Ainola Mika 2, 8, 16, 24	Järnefelt Armas 15, 21	Juha 14, 19
Chorell Niall 4	Järnefelt-Palmgren	Juhana 9
Cygnaeus Uno 6	Maikki 2, 17	Lyyli 2, 12, 14, 16-18
Darke Harold 4	Kajanus Robert 11, 21	Otto 1, 2, 6-12, 14-23
Elstelä Satu 14, 15	Karvonen Arvi 18	Pekka 8, 20, 23, 24
Faltin Richard 20	Kaski Heino 16, 18	Petter 9
Genetz Emil 21	Katila Evert 15-17, 19, 21-23	Tuula 14
Haapalainen Väinö 18	Killinen Olavi 19	Kotilainen-Varka
Hagfors Erik August 10	Kilpinen Yrjö 18	Eva 2, 9, 11, 14, 17, 22
Hannikainen Arvo 18, 23	Klemetti Armi 18	Kotilainen-Varka Eva 13
Ilmari 23	Heikki 11, 18	Krohn Ilmari 21
Pietari Juhani (P. J.) 10, 21	Kononen Paula 19	Kuosma Venni 18
Tauno 23	Kononov Elsu 19	Kuula Alma 17
Väinö 18	Körvits Helge 4	Toivo 17, 21
Hiilimies kanttori 18	Koskenniemi V. A. 7	Lappalainen Juha 2, 3
Holst Gustav 4	Kosonen Eero 18	Maija 5
Hougborg K. A. 8	Kotilainen Aina 14	Seija 6, 20
Hyökki Matti 2, 4, 5	Antti 14	Larin-Kyösti 10
Härkönen Leo 18	Aune ks. Ikonen Aune	Lehtinen Väinö 18
Ikonen Aune 2, 9, 13-15, 17, 20	Emil 14	Leino Eino 7, 15, 16, 19, 21, 22
Eino 2	Kotilainen Eva	Linjama Jaakko 6
Ensio 2, 6-8, 14-18, 20, 23	ks. Kotilainen-Varka Eva	Linko Ernst 18

kuultiin keskustelu, jossa Otto Kotilainen kysyi: *"Veli Evert, miksi pidät niitä kolmea Hannikaisen veljestä niin pahasti?"* Veljeksiä olivat **Ilmari**, piano, **Arvo**, kaupunginorkesterin konserttimestari sekä **Tauno**, kapellimestari ja sello. Evert Katila vastasi: *"Niitähän on niin montakin, aivan liian monta."*

Evert Katila myöhemmin korosti, ettei Otto koskaan laiminlyönyt perhettään taloudellisesti alkoholin tai muun takia, eikä ollut juoppo.

Ensio Ikosen omassa perheessä

joulunvieron tapoihin kuului, että Ensio itse soitti *Kun maass' on hanki ja Enkeli taivaan*. Mutta nykyään, kuten Ensio, 86 v., valittaa, joulun on hajonnut ja nuorten musiikkimaku on moderni.

Pekka Kotilaisen perheessä yhdistyvät joulunvieron läntinen ja itäinen perinne. Joulupukki käy aattona, eikä lasten tarvitse ihmetellä eikä karsia, eikä kuudes joulukuuta, jolloin 'oikeasti' on pyhän Nikolaos lahjaintuojan päivä, mutta sehän on suomalainen tapa eikä länsimainen, onhan

Lahja 18	Selim 2, 10-12, 17, 18, 21	Simelius A. 7
Lipponen Kirsi 6, 7, 10, 14, 20	Pelagia äiti 19	Similä Markus 10, 17, 21
Loiri Vesa-Matti 6	Pesonen Olavi 15	Martti 18
Louko Toivo 18	Piippo Esko 21	Sipilä Aarno 19
Lounasheimo Kustavi 4	Piltti Juho 19	Eila 19
Luukkonen Anna-Liisa 15	Lea 19, 20, 22	Sola Väinö 15
Emil 14, 15	Pohjola Mika 6	Syrjä Iita-Saima 7, 10, 14, 21
Ida Ida ks. Kotilainen Ida	Poroila Heikki 6	Tavaststjerna Olga 11
Johan 19, 20	Pukkila Jussi 6, 8	Tikkanen Eino 8
Maasalo Armas 18, 20	Rajala Panu 15, 21	Topelius Zacharias 8
Madetoja Leevi 18, 21	Ranta Eila ks. Sipilä Eila	Tšaikovski Pjotr 16
Malmstén Georg 18	Elli 18, 19	Tuloisela Matti 14
Manni Tarmo 15	Rauni 19	Tuomas 14
Marvia Einari 21	Sulho 14, 18, 19, 21	Turunen Martti 16
Melartin Erkki 18, 21	Raussi Paavo 18	Tuulikki 6
Merikanto Oskar 14, 18, 21	Rautavaara Einojuhani 4	Törnudd Aksel 21
Nietos Aatto 3, 4	Rautiainen Elsu 19	Urponen Ville 4, 5
Nivanka Leena 20	Rautio Matti 7	Valkonen Arvi 18
Noponen Alpo 6, 10, 14	Roiha Eino 18	Virtanen Aimo Pentti 21
Paavo 10	Rossetti Christina 4, 5	Wagner Richard 16
Ojanperä Abraham 11	Rytkönen E. 8	Waltari Marjatta 14, 15
Onerva L. 22	Saari Heikki 19	Mika 14, 15, 21
Ortola Kirsti 15	Selin Eero 18	Satu Satu ks. Elstelä Satu
Pajamo Reijo 20	Yrjö 18	Wegelius Martin 11
Palmgren Minna 18	Sibelius Jean 3, 11, 16, 18, 20	

p. Nikolaus 6. 12. myös läntisissä kirkkoissa. Ja Pekka päättää joulu-paastonsa aattona kello 18, jolloin kristillisen perinteen mukaisesti vuorokausi vaihtuu, ja perhe pääsee syömään melkein samaan aikaan kuin useimmat muutkin suomalaiset.

Kun joulu on.

Mika Ainola

Laulumies

54. vuosikerta

Vastaava: Juha Lappalainen

Julkaisija: Laulu-Miehet ry

Toimittaja:

Mika Ainola 09-760 850, 050 408 2142,

mikaainola@hotmail.com

Toimituksen osoite:

Hämeentie 38 D 118,

00500 HELSINKI

Paino: Arkkimetodi

ISSN 1238-1861 (painettu lehti)

ISSN 1796-7678 (verkkojulkaisu)

www.laulumiehet.fi

HAUTAUSPALVELU
HYMNUS

TÄYDEN PALVELUN
HAUTAUSTOIMISTO

Birgit Holopainen Oy

Vänrikki Stoolinkatu 12, 00100 Helsinki
Päivystys puh. (09) 446 129, fax (09) 406 325

www.hymnus.fi